

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ในบทนี้ กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ตามลำดับ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ตามตัวแปรประสิทธิภาพการงานบริหาร วุฒิการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา สถานที่ตั้งของสถานศึกษา และภาวะผู้นำด้านชุมชน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 จากจำนวน 194 คน จนได้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 132 คน โดยการใช้ตารางอัตราส่วนของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 39) แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check – list) เพื่อทราบถึงตัวแปรอิสระเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา วุฒิการศึกษา สถานที่ตั้งของสถานศึกษา และความเป็นผู้นำด้านชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ตามแนวคิดของ ไลเคิร์ต (ลิวน์ สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 56 – 157 อ้างอิงมาจาก Likert 1964) เกี่ยวกับงานวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป จำนวน 24 ข้อ

หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) รับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (try – out) กับผู้บริหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในจังหวัดสงขลา นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าความเชื่อมั่น .9433 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สูงและเชื่อถือได้ จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง ในพื้นที่จังหวัดสงขลา ปรากฏว่าแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 132 ชุด ได้คืนมา 132 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วพบว่า เป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 132 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นพื้นฐานและทดสอบสมมติฐาน โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window Version 11.5 (statistical package for the social sciences Version 11.5) สำหรับสถิติ ดังต่อไปนี้

1. ค่าร้อยละ เพื่อทราบข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ค่าเฉลี่ย เพื่อทราบระดับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3
3. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทราบการกระจายของข้อมูล
4. ใช้การทดสอบที เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ตามตัวแปรประเภทการดำรงตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา วุฒิการศึกษา และสถานที่ตั้งของสถานศึกษา
5. ใช้การทดสอบเอฟ เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ตามตัวแปรภาวะผู้นำด้านชุมชน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.0813 เกณฑ์ปานกลาง) โดยในด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.1903 เกณฑ์ปานกลาง) ด้านงานบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.8520 เกณฑ์ปานกลาง) และด้านงานงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.5511 เกณฑ์ปานกลาง) ตามลำดับ มีเพียงด้านงานบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.7188 เกณฑ์มาก)

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ตามตัวแปรประสพการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ขนาดสถานศึกษา สถานที่ตั้งของสถานศึกษา และภาวะผู้นำด้านชุมชน ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีประสพการณ์งานบริหารต่างกัน ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ในภาพรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนในภาพรวม และรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนโดยภาพรวม และรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.4 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีสถานที่ตั้งของสถานศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนในภาพรวม และรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.5 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีภาวะผู้นำด้านชุมชนต่างกัน ปฏิบัติงานในภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่วางไว้ จึงไม่จำเป็นต้องทำการทดสอบรายคู่

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 มีประเด็นนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ภาพรวมการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.0813 เกณฑ์ปานกลาง) โดยในด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.1903 เกณฑ์ปานกลาง) ด้านงานบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.8520 เกณฑ์ปานกลาง) และด้านงานงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.5511 เกณฑ์ปานกลาง) ตามลำดับ มีเพียงด้านงานบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.7188 เกณฑ์มาก) ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้น่าจะเป็น เพราะผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนใด เทศใด ก็จะต้องปฏิบัติงานตามกรอบภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบ ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติงานเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น ปรากฏว่าด้านบริหารงานบุคคลเป็นเพียงด้านเดียวที่ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก อาจเป็นไปได้ว่าการบริหารบุคคลากรในองค์กรนั้นปฏิบัติได้ง่ายชัดเจนด้วยสิทธิและอำนาจหน้าที่ที่สามารถสั่งการได้ ประกอบกับความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีอย่างแนบแน่นกว่าบุคคลอื่นที่อยู่นอกเหนือจากองค์กร จึงทำให้ระดับการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่าด้านวิชาการถึงแม้การแปลผลจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็ยังเป็นระดับปานกลางที่ค่อนข้างไปในทางมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.1903) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารอาจจะปฏิบัติงานในด้านนี้อย่างเต็มที่แล้ว เพราะโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการด้านวิชาการที่ดี ย่อมเป็นที่นิยมและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและคนในชุมชน แต่ด้วยเหตุผลบางประการหรือหลาย ๆ ประการอาจทำให้ผลของการปฏิบัติงานเป็นไปได้ไม่ดีเลิศนัก เช่น ปัญหาที่สืบเนื่องจากความไม่สงบของจังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลาของการทำการสอนน้อยลง เนื่องจากความไม่ปลอดภัยหรือการสูญเสียบุคลากรทางการศึกษา หรือความไม่พร้อมทางด้านอุปกรณ์การเรียน เป็นต้น ส่วนด้านงบประมาณที่ผู้บริหารปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ปานกลางนั้นอาจเป็นเพราะการจัดสรรงบประมาณเป็นไปตามสัดส่วนของสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก งบประมาณที่จะนำมาบริหารได้จึงเป็นไปอย่างจำกัด การจัดสรรเพื่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงทำได้แค่ระดับหนึ่ง สำหรับด้านบริหารทั่วไปอาจเป็นผลสืบเนื่องจากงบประมาณที่มีจำกัด เมื่อลำดับความสำคัญของการบริหารในโรงเรียนแล้ว อาจมีความสำคัญน้อยกว่าการให้ความสำคัญด้านวิชาการและด้านการบริหารบุคคลากร

หากมองในประเด็นของวิธีการวิจัย อาจเป็นไปได้ว่าข้อความที่ปรากฏในแบบสอบถาม บางข้อไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของกลุ่มเป้าหมาย การตอบแบบสอบถามในข้อที่ไม่ มั่นใจหรือไม่ได้ปฏิบัติจริง จึงตอบในลักษณะกลาง ๆ นั่นคือการตอบในช่องของระดับปานกลาง เป็นส่วนใหญ่ ผลการวิจัยที่ได้จึงออกมาในเกณฑ์ปานกลาง หากมีการศึกษากรอบการทำงาน ที่ชัดเจนของกลุ่มเป้าหมายของแต่ละพื้นที่ ผลการวิจัยอาจแตกต่างจากนี้ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ก็ สอดคล้องกับผลการวิจัยหลายท่าน เช่น งามอาจ สว่างทิส (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง สภาพ และปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการ ดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และทรงเกียรติ เสนาพันธ์ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โรงเรียนมัธยม มีการดำเนินบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลการศึกษา ในอดีตพบว่า ผลการศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้ มีความแตกต่างกัน คือ ผลการปฏิบัติงานด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ดังตัวอย่างของ สวาท หาญกลับ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดตรัง พบว่า ระดับการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง หรือ สีนเทา บุญขวัญ (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามทัศนะของครูอาจารย์และประธานกรรมการการศึกษา ผลพบว่า ระดับการปฏิบัติงานโดย ส่วนรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง และ ธวัชชัย บุญเดิม (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานรวมทุกด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่ผ่านมาอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นด้วยหลายปัจจัย หากพิจารณาตามตัวแปรที่ศึกษาน่าจะมีเหตุผล ดังนี้

1.1 ด้านงานวิชาการ

ผลการวิจัยปรากฏว่างานด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.1903 เกณฑ์ปานกลาง) เมื่อพิจารณาในประเด็นที่ทำการศึกษารายข้อ จะพบว่ามีหลายประเด็นที่ค่าความ คิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ปานกลางที่ค่อนข้างไปในด้านสูง เช่น ประเด็นการเชิญประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจ เรื่อง การจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.9773 เกณฑ์ปานกลาง) การจัดกิจกรรมและ โครงการร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและองค์กรท้องถิ่น อยู่ในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.4167 เกณฑ์ปานกลาง) การเชิญผู้มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการสอน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.0455 เกณฑ์ปานกลาง) การให้ชุมชนเป็นแหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียน (สร้างประสบการณ์ให้นักเรียน) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.1903 เกณฑ์ปานกลาง) เมื่อพิจารณาผลที่ศึกษาอาจจะเป็นไปได้ว่าขีดความสามารถในการดำเนินการด้าน การจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้ไม่เต็มที่ เช่น ในบางโรงเรียนมีความต้องการจัดการเรียนการสอน ทางด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ทางด้านเทคโนโลยี แต่ทางโรงเรียนไม่ได้รับการ สนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้ในทักษะการใช้ คอมพิวเตอร์ ผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารจึงกระทำไม่ได้ไม่เต็มศักยภาพตามความสามารถที่ผู้บริหาร จะดำเนินการได้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของกรมวิชาการ (2544 : 9) กล่าวไว้ว่า การจัดการ ศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ และประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องบริหารให้มีความสัมพันธ์กัน ทั้งผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน ภารโรง และชุมชน โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจ เป็นตัวกำหนดร่วมด้วย และยังสอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2540 : 245) กล่าวว่า ปัญหาอุปสรรคใน การบริหารการศึกษาของไทยที่น่าสนใจไว้สามประการ คือ ประการแรก การรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง สถานศึกษาทุกแห่งต้องขึ้นตรงต่อกรมหรือสำนักงานในส่วนกลาง จึงไม่มีอำนาจในการบริหารตนเอง ทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ และบุคลากร อาจเป็นไปได้ส่วนหนึ่งว่าปัญหาที่เกิดจากการก่อความ ไม่สงบตามจังหวัดชายแดนได้นั้น สร้างความไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทั้งต่อ ตนเองและองค์กร อีกทั้งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นไปตามนโยบายที่ได้วางไว้ ใน บางระยะเวลาจำเป็นต้องปิดการเรียนการสอน นั้นหมายถึง ผลกระทบโดยตรงต่องานวิชาการของ สถานศึกษา เช่น สถานศึกษาไม่มีเวลาในการจัดการเรียนการสอน ไม่สามารถจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อ ต่อการจัดการเรียนการสอน ผลสุดท้ายคือคุณภาพของนักเรียน ประกอบกับการไม่มีความเข้าใจ เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน อาจทำให้ขาดการประสานความร่วมมือ การสนับสนุน การตรวจสอบ และการประเมินผล จึงเป็นผลให้การจัดการด้านวิชาการเป็นไปได้ เพียงระดับปานกลางเท่านั้น

จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้บริหาร ที่จะนำผลจากการศึกษามาพิจารณาหาจุดด้อยของการบริหารงานวิชาการต่อไป แม้ว่าการบริหารสถานศึกษาจะต้องประกอบไปด้วยงานหลายด้านรวมกัน แต่หากผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการไม่เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ ผลที่ปรากฏออกสู่สายตาคนภายนอกก็ย่อมไม่เป็นผลดี

1.2 ด้านงานบริหารงานบุคคล

ผลการศึกษการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.7188) เมื่อพิจารณาในประเด็นที่ทำการศึกษารายข้อ จะพบว่าประเด็นการให้บริการชุมชน เช่น เป็นกรรมการการตัดสินหรือเป็นที่ปรึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ปฏิบัติมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.0682 เกณฑ์มาก) รองลงมาคือ การส่งบุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและประเพณีท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.0682 เกณฑ์มาก) และการปลูกจิตสำนึกแก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.7197 เกณฑ์มาก) และการให้ความร่วมมือในการณรงค์เพื่อความสงบและปลอดภัยของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.9848 เกณฑ์ปานกลาง) ตามลำดับ หากมองในประเด็นวิธีการวิจัย อาจเป็นไปได้ว่า ข้อคำถามในแบบสอบถามมีจำนวนที่น้อย มีเพียง 4 ข้อ ทำให้ความตั้งใจไม่ในการตอบคำถามยังมีมาก กอปรกับคำถามอาจเป็นข้อที่ผู้บริหารปฏิบัติจริงอยู่แล้ว ทำให้มองเห็นภาพชัดเจนการตอบจึงมีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ระดับมาก นอกจากนี้ประเด็นนี้แล้วเคยมีคำกล่าวที่ว่าบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญของการบริหาร เพราะบุคลากรเป็นผู้ปฏิบัติงานทุกอย่างขององค์กร การที่ผลของการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลไปในทางบวก สำหรับตัวผู้วิจัยเองคิดว่าเหตุของการที่ผลเป็นนี้น่าจะเป็นเพราะ การเลือกสรรบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานสัมพันธ์ชุมชน ได้เหมาะสมกับงาน ประสิทธิภาพของงานจึงโดดเด่นหรือชัดเจน และบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนทำให้เกิดการประสานงาน การปฏิบัติงาน เป็นไปในทางที่ดีและอยู่ในระดับที่ไม่เป็นปัญหา เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าส่วนใหญ่ผู้บริหารจะมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารบุคลากร ดังที่ รุจิราพร มาตย์ภูธร (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษา เรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารบุคลากร ของข้าราชการในสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า สภาพการบริหารงานบุคลากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคลากร ผู้บริหารควรจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัยและเพียงพอต่อการบริหารงาน การประเมินผลการบริหารงานของข้าราชการอย่างต่อเนื่องเป็นธรรม เป็นระบบ และเปิดเผยให้ทราบโดยทั่วกัน การดำเนินโครงการเกลี่ยอัตรากำลังของข้าราชการให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรม และ สุทธิศา พิมลจินดา (2544 : 55) ที่ศึกษา การปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากผลการวิจัยจากบุคคลอื่นแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 23) ได้กล่าวว่าถึงปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารอันเนื่องมาจากบุคลากรว่าอาจเกิดจากเจตคติของบุคลากรในโรงเรียนต่อชุมชนว่าไม่มีความสำคัญหรือบุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาในการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ในทัศนะของผู้วิจัยถึงแม้ว่าผลการศึกษามีความแตกต่างจากผู้วิจัยท่านอื่น ๆ ที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นผลที่เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่า ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นในอดีตก็ยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการปฏิบัติงานจริงต่อไป ซึ่งผลจากการศึกษาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นผ่านมานั้น จากประสบการณ์การทำงานส่วนหนึ่ง ก็ยังคงเกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน

จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา จะได้นำผลจากการศึกษาไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรของตน เพราะการบริหารบุคลากรที่ดีและมีคุณภาพจะส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพต่อไป

1.3 ด้านงานงบประมาณ

ผลการศึกษาภาพรวมการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าด้านงานงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.5511 เกณฑ์ปานกลาง) เมื่อพิจารณาในประเด็นที่ทำการศึกษารายข้อ ผลที่พบอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เช่น การจัดกิจกรรม เพื่อจัดหางบประมาณในโครงการเฉพาะกิจต่าง ๆ เช่น สร้างสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สร้างสนามเด็กเล่น (ค่าเฉลี่ย = 2.8333 เกณฑ์ปานกลาง) การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.6439 เกณฑ์ปานกลาง) การจัดหา/จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.4091 เกณฑ์ปานกลาง) และสร้างความรู้และกระตุ้นให้ชุมชนประกอบอาชีพตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนมีรายได้เสริม (ค่าเฉลี่ย = 2.3182 เกณฑ์ปานกลาง) ที่ผลเป็น เช่นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 อาจเป็นไปได้ว่าผู้บริหารที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มองเห็นปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการบริหารงบประมาณของตนเป็นอย่างดี แต่มิได้ปฏิบัติตามอย่างข้อคำถามในแบบสอบถาม แต่อาจจะปฏิบัติในรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ได้

ระบุในแบบสอบถาม การตอบคำถามเป็นไปตามการคาดคะเน การให้น้ำหนักคะแนนจึงเป็นลักษณะกลาง ๆ ผลที่ออกมาจึงอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ประเด็นที่ 2 น่าจะเป็นเพราะงบประมาณของโรงเรียนในแต่ละปีมีจำนวนจำกัด จากการพิจารณาขนาดของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลต่อการพิจารณางบประมาณประจำปีที่จัดสรรตามจำนวนนักเรียน เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหารส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการ การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษามากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน การปฏิบัติงานในส่วนนี้จึงไม่มีความโดดเด่นเป็นที่ชัดเจนมากนัก ดังที่ ฉลาก ขันชู (2544 : 95) ที่กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และไม่สามารถนำเงินงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัดไปใช้จัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เต็มที่

จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการศึกษา ไม่เฉพาะแต่ผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น เพราะในส่วนของงบประมาณเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยหลายฝ่ายร่วมประสานกัน หากผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในระดับสูงเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นก็จะเป็นการดีต่อระดับบริหารส่วนต่างและระดับปฏิบัติ และหากทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน แม้แต่ชุมชนก็อาจเป็นจักรสำคัญอีกหนึ่งที่จะผลักดันให้ระบบการจัดการศึกษามีคุณภาพที่ดีต่อไป

1.4 ด้านงานบริหารทั่วไป

จากการศึกษาภาพรวมการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งพบว่าด้านงานบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.8485 เกณฑ์ปานกลาง) ที่ผลเป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะงานบริหารทั่วไปเป็นเพียงงานฝ่ายสนับสนุน ซึ่งโดยทั่วไปแม้นโยบายการบริหารสถานศึกษาจะกำหนดให้แบ่งสัดส่วนการบริหารให้เป็นไปอย่างสมดุล แต่ในทางปฏิบัติจริง สัดส่วนของการบริหารหรือการให้ความสำคัญมักเน้นหนักไปในทางใดทางหนึ่งมากกว่า เช่น ด้านวิชาการ หรือการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้น่าอยู่ ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวนโยบายของแต่ละโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานรายชื่อ จะพบว่าประเด็นลงพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง (ค่าเฉลี่ย = 3.2652 เกณฑ์ปานกลาง) เป็นประเด็นที่ผู้บริหารปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในเกณฑ์ที่สูงสุด อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผู้บริหารเองหากจะบริหารงานภายในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างราบรื่น ผู้บริหารจึงไม่มองข้ามการสร้างความสัมพันธ์ภายนอกโรงเรียน และการพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองจึงเป็นนโยบายหนึ่ง

ที่สามารถบริหารทั้งภายในและภายนอกไปได้พร้อม ๆ กันและย่อมส่งผลซึ่งกันและกัน ความจริงแล้วในประเด็นนี้ผู้บริหารน่าจะปฏิบัติได้ในระดับที่มาก ประเด็นหลัก ๆ ที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด น่าจะเป็นเพราะความไม่มั่นใจในความปลอดภัย จากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ดังนั้น การลงพบปะเยี่ยมเยียนอย่างที่เคยมีมา จึงเกิดการสะดุด รองลงมาคือ การเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและองค์กรท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย = 3.2121 เกณฑ์ปานกลาง) สำหรับประเด็นนี้อาจมีปัจจัยอื่นร่วมด้วยนอกเหนือจากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาแล้ว เช่น งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด บุคลากรไม่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสื่อในการเผยแพร่เรื่องราวของโรงเรียน แม้กระทั่งตัวผู้บริหารเองก็ตามอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน หากผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาในอันดับต้น ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังคำกล่าวของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 ข: 28 –29) ได้ให้ขอบเขตของการบริหารงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้เป็นกรอบปฏิบัติ เพื่อให้ไปถึงเป้าหมายสูงสุดคือการที่ทำให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา

จึงน่าจะเป็นประโยชน์บ้างในบางส่วนของจัดการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา จะนำผลจากการศึกษานี้มาเป็นแนวนโยบายหรือกรอบปฏิบัติ ตามสถานการณ์ที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่ต่อไป

2. ผลการเปรียบเทียบการศึกษากิจการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ตามตัวแปรประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา วุฒิการศึกษา สถานที่ตั้งของสถานศึกษา และความเป็นผู้นำด้านชุมชนดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการศึกษากิจการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่างกัน มีการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่วางไว้ เหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้น่าจะเป็นไปดังคำกล่าวที่ว่า บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคมของตน และถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดแล้ว การปฏิบัติตน จึงเป็นไปตามภาระงานตามกรอบที่กำหนด จึงน่าจะเป็นปัจจัยที่อาจเป็นไปได้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้บริหารที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะปฏิบัติงานด้านนี้สูงกว่ากลุ่ม

ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี ซึ่งเป็นไปตามการคาดหมายของผู้วิจัยในตอนแรก เพราะการที่บุคคลที่มีประสบการณ์มากกว่าย่อมมีการสั่งสมความคิด การปฏิบัติงานจริงที่ผ่านมามากมาย เมื่อเจอสถานการณ์ใด ๆ ย่อมจะสามารถมองเห็นปัญหาที่ชัดเจน สามารถรับมือและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่า แต่อาจไม่ไปอย่างนี้เสมอไป หากมองตามบทบาทภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบแล้ว โดยตำแหน่งก็จะปฏิบัติงานเฉกเช่นเดียวกัน เสมอเหมือนกัน ดังที่ สมมาตร แก้วลาย (2528 : 97) กล่าวว่า การรับรู้ระเบียบแบบแผนที่เป็นแนวปฏิบัติอย่างเดียวกัน ทำให้มีความคิดโดยส่วนรวมคล้ายคลึงกัน จึงมีเทคนิคในการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และแม้ว่าผู้บริหารยุคใหม่ที่เพิ่งเข้ามารับหน้าที่จะมีวิสัยทัศน์และความริเริ่มสร้างสรรค์มากเพียงใด แต่ด้วยกรอบของการบริหารจัดการที่มีอยู่ตายตัวแล้วนั้นก็ไมอาจทำได้มากกว่าที่กำหนดไว้กว่าเดิมได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ จูดีพันซ์ ศรีโสภา (2545: 29-30) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทในการปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในเขตคลองสามวา สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร กล่าวว่า ผลจากประสบการณ์เดิมเป็นเพียงส่วนประกอบในแนวคิดและการตัดสินใจเท่านั้น เนื่องจากบริบทในสังคมที่คล้ายคลึงกันและต้องปฏิบัติตามระเบียบราชการที่เหมือนกัน ประสบการณ์เดิมจึงไม่มีผลในการบริหารงานมากนัก

นอกจากนี้ยังพบผลการศึกษาที่ออกมาในลักษณะเดียวกัน เช่น จูดีพันซ์ ศรีโสภา (2545: 29-30) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทในการปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในเขตคลองสามวา สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับ งามเพ็ญ พันธุ์ดี (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน ตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี มีการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5-10 ปี และวาสนา เดชอุดม (2549 : 133) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 7 ปี สามารถบริหารงาน ได้ดีกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ 7 ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แต่ไม่ว่าผลจะออกมาเป็นเช่นไรก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากผู้นำไปใช้จะนำข้อมูลทั้งด้านบวกและลบไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์จริงสำหรับหน่วยงานของตน จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง หากผู้บริหารสถานศึกษาจะนำข้อมูลบางส่วนที่เป็นประโยชน์ ไปพิจารณาปรับใช้กับสถานศึกษาหรือองค์กรทางการศึกษาอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพได้จริง

2.2 ผลการเปรียบเทียบการศึกษากิจการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ที่ผลการวิจัยออกมาว่าไม่แตกต่างอาจเป็นเพราะปัจจุบันวุฒิการศึกษาของผู้บริหาร ส่วนใหญ่จะสูงกว่าระดับปริญญาตรีแล้วทั้งสิ้น ซึ่งจากข้อมูลที่ปรากฏจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีจำนวน 84 คน จากจำนวน 132 คน เมื่อจัดกลุ่มโดยแยกตามวุฒิการศึกษา อาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่มีระดับการศึกษากลุ่มเดียวกันอาจจะมีแนวคิด วิสัยทัศน์ ประสบการณ์ทั่วไปเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผลของการปฏิบัติงานจึงไม่ส่งผลให้มีความแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าผู้บริหารบางคนจะยังไม่จบการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีก็ตาม แต่ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งเดียวกัน หน้าที่รับผิดชอบเหมือนกัน และเกิดความคาดหวังจากบุคคลรอบข้างเหมือนกันจึงต้องรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน ตามที่ปรากฏในทฤษฎีทางจริยธรรมของโคลเบอร์กตอนหนึ่งว่า บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคมของตน จึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวังแต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า กลุ่มผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่ากลุ่มผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (ค่าเฉลี่ย = 3.0964 , ค่าเฉลี่ย = 3.0391) ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้วิจัยคาดการณ์ไว้เพราะผู้วิจัยคิดว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงย่อมเจอประสบการณ์ทางการศึกษา การฝึกอบรม และแนวคิดทฤษฎีที่แปลกใหม่อยู่เสมอ

นอกจากนี้สังคมแห่งการเรียนรู้ย่อมมีผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษารวมกันมากมาย โอกาสที่จะได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของตนที่มีอยู่ย่อมจะสูงตามไปด้วย แม้ผลการวิจัยจะไม่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ แต่ก็สอดคล้องกับผลการศึกษานักวิชาการ เช่น ชรรย อรรถโกล (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยสูงกว่าปริญญาตรีมีวิสัยทัศน์สูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และต่ำกว่าปริญญาตรี หรือ ฐิติพันธ์ ศรีโสภกา (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทในการปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตคลองสามวา สังกัดสำนักงานการศึกษารุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 หรือ เพ็ญธนา วราหกิจ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ก็มีผลการวิจัย

ที่ขัดแย้งกัน เช่น งามเพ็ญ พันธุ์ดี (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี และวาโร เฟิงส์สวัสดิ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบ ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตรงของประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียน พบว่าองค์ประกอบด้านภูมิหลังของผู้บริหารโรงเรียนในเรื่องระดับการศึกษา ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากผู้บริหารศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะนำผลดังกล่าวมาพิจารณาหาข้อผิดพลาด และเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

2.3 ผลการเปรียบเทียบการศึกษากิจการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ เหตุที่ทำให้ผลเป็นเช่นน่าจะเป็นเพราะ แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษานั้นมีหลักการ นโยบาย หรือระเบียบแบบแผนการปฏิบัติงานรวมเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันอย่างชัดเจน จะแตกต่างกันบ้างก็เพียงแต่ นโยบายการปฏิบัติงานของแต่ละสถานศึกษาที่แตกย่อยมาจากหลักการเดียวกัน ดังนั้น จำนวนนักเรียนมากหรือน้อยที่บ่งบอกถึงขนาดของสถานศึกษาจึงไม่น่าจะมีผลต่อการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยที่ศึกษา สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่จะปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนในเกณฑ์ที่สูงกว่า (ค่าเฉลี่ยสถานศึกษาขนาดใหญ่ = 3.1042 , ค่าเฉลี่ยสถานศึกษาขนาดเล็ก = 3.0607) ผลในลักษณะนี้เป็นไปตามที่ผู้วิจัยคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า เพราะสถานศึกษาขนาดใหญ่ย่อมมีขีดความสามารถที่พร้อมกว่าไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณบุคลากรหรือสถานที่ แม้ผลวิจัยจะไม่เป็นไปตามที่วางไว้ แต่ก็ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยอื่นๆ ซึ่งหมายความว่าผลการวิจัยเช่นนี้ย่อมเป็นไปได้ทุกที่และทุกคนที่ทำการศึกษา เช่น วิเชียร อ่อนประเสริฐ (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่า ขนาดโรงเรียนต่างกัน ไม่พบว่ามีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือ สมพร เพชรสงค์ (2532 : บทคัดย่อ) เรื่องการบริหารงานอนุบาล ชนบทในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ก็มีผลการศึกษาที่เป็นไปในลักษณะสวนทางกัน เช่น งามเพ็ญ พันธุ์ดี

(2545 : บทคัดย่อ) เรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารจำแนกตามขนาด ของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือ ฌรงค์ กาญจนานนท์ (2527 : บทคัดย่อ) เรื่อง พฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดเล็ก มีทัศนคติแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่จะนำข้อมูลดังกล่าวหรือข้อมูลบางส่วน นำมาพิจารณาหาจุดเด่น จุดด้อยของสถานศึกษา หรือนโยบายการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อสถานศึกษา และในส่วนของชุมชน

2.4 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีสถานที่ตั้งของสถานศึกษาต่างกััน มีการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่วางไว้ แม้ผู้วิจัยจะตั้งสมมุติฐานไว้ว่าสถานที่ตั้งของโรงเรียนต่างกััน น่าจะมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกััน ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาและสังคมของแบนดูรา ที่มีแนวความคิดพื้นฐานว่า แต่ละบุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา บุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างกัันก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน (ประยัตน์ พลานุพัฒน์ 2545 : 12 อ้างอิงมาจาก Bandura 1963) แต่ผลไม่ได้เป็นเช่นนั้นอาจจะเป็นเพราะว่า ข้อมูลที่ตั้งของสถานศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัยครั้งนี้มีความเป็นเอกพันธ์ ทำให้ผลการศึกษากันไปในทิศทางเดียวกัน คือ ที่ตั้งสถานศึกษาส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชน มีจำนวนสูงถึง 104 โรงเรียนในจำนวน 132 โรงเรียน ซึ่งเทียบค่าร้อยละแล้วสูงถึงร้อยละ 78.80 ฉะนั้นอาจเป็นไปได้ว่าการที่มีสภาพที่ตั้งเหมือน ๆ กัน สภาพชุมชนใกล้เคียงกัน แนวความคิดและการปฏิบัติตนของคนในชุมชนจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่เลยมีแนวทางการปฏิบัติงานแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของเย็นจิตร ทรงศิริ (2537 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการบริหารงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งของโรงเรียนตั้งอยู่ในเมืองกับผู้บริหารโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งของโรงเรียนตั้งอยู่นอกเมือง มีปัญหาในการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกันทุกด้าน แต่ไม่สอดคล้องกับ อดอาจ สว่างทิส (2545 : บทคัดย่อ) เรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม

สามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ที่ตั้งของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยจะเป็นไปได้ทั้งสองด้าน ขึ้นอยู่กับผู้วิจัยจะกำหนดกรอบและควบคุมการวิจัยและกลุ่มเป้าหมายให้เป็นไปตามที่วางไว้ดีเพียงใด แต่ไม่ว่าผลจะออกมาในรูปแบบใดก็ย่อมจะมีประโยชน์ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีความสนใจจะเลือกนำส่วนใดมาให้เกิดประโยชน์กับตน

น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแนวทางที่ปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น เพราะการนำข้อบกพร่องหรือจุดด้อยจากการปฏิบัติงานจริงมาปรับปรุงแก้ไข จะส่งผลดีโดยตรงต่อองค์กรการทำงานของตน เริ่มจากองค์กรเล็ก ๆ สู้องค์กรที่ใหญ่ขึ้นก็จะกลายเป็นองค์กรการศึกษาที่เข้มแข็งต่อไป

2.5 ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีภาวะผู้นำด้านชุมชนต่างกัน มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่วางไว้ แม้ว่าผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูง น่าจะมีการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนสูงกว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำต่ำกว่า เพราะการที่มีภาวะผู้นำสูงย่อมจะมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ไม่ว่าจะ เป็นบุคลากรในองค์กรใด ๆ หรือแม้แต่ชุมชนที่สถานศึกษานั้น ๆ ตั้งอยู่ เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริหารย่อมจะส่งผลกระทบต่อประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะสัดส่วนของกลุ่มผู้บริหารเท่ากัน (กลุ่มภาวะผู้นำมาก จำนวน 64 คนและกลุ่มภาวะผู้นำปานกลาง จำนวน 64 คน) ในขณะที่ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำน้อยมีเพียง 4 คนเท่านั้น ดังนั้นการที่ผลการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนไม่แตกต่างกันจึงเป็นไปได้ เพราะการที่คนมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก็ย่อมส่งผลถึงการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือเหมือนกัน หากวิเคราะห์จากขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัยแล้วอาจจะเป็นไปได้ว่าผู้วิจัยวางเกณฑ์การจัดกลุ่มของภาวะผู้นำที่ไม่ชัดเจนนัก จึงยากต่อการตอบว่าตนเองควรจัดอยู่ในกลุ่มใด คำตอบเลยขาดความหลากหลายและไม่เพียงพอต่อการจะนำมาเปรียบเทียบให้เห็นถึงข้อแตกต่างของความคิดเห็นและการปฏิบัติกิจกรรม ผลการปฏิบัติงานจึงไม่มีความแตกต่างกันด้วยประสบการณ์การปฏิบัติงานจริงที่ผู้วิจัยประสบอยู่ ทำให้ไม่อาจปฏิเสธว่าภาวะผู้นำน่าจะมีผลต่อการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน แต่ด้วยสัดส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเอกพันธ์ ทำให้ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าผลการทดลองดังกล่าวจะถูกต้องจริงทั้งหมด ด้วยความคิดเห็นส่วนตัวหากมีการศึกษาแบบเจาะลึก โดยการใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลาย ผลของ

การศึกษาอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างไม่มากนักน้อย เมื่อศึกษาผลการวิจัยที่ผ่านมาพบผลการวิจัยที่สอดคล้องกันบ้าง เช่น ชูศักดิ์ ชาญช่าง (2545 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมของผู้บริหารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมโดยภาพรวม มีสองด้าน คือ การจูงใจและการกำหนดเป้าหมาย ทั้งในสองส่วนนี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งในคุณสมบัติของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ

จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หากผู้บริหารจะใช้ประโยชน์จากการที่เป็นผู้มีภาวะความเป็นผู้นำสูง นำมาพิจารณาสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่แล้วกำหนดแนวนโยบายหรือหลักการที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน และเหมาะสมแต่ละชุมชน ถ้ายทอดแนวความคิดและกำหนดแนวทางปฏิบัติจริงแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน เพราะทุกคนในชุมชนย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดี และไม่ดีทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลที่ได้ทำให้ทราบว่าผู้บริหารปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันถึงความสัมพันธ์ในพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวนโยบายและวิธีการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรนำผลที่เป็นประเด็นปัญหา หรือผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับที่ควรแก้ไขมาเป็นกรอบการปฏิบัติร่วมกัน โดยมีการประเมินผลการใช้เป็นระยะและต่อเนื่อง อันนำไปสู่การประสานสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน
2. การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แสดงให้เห็นข้อบกพร่องในกระบวนการออกแบบและการควบคุมการวิจัย จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นเดียวกัน ในการที่จะออกแบบผลการวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา อันจะส่งผลถึงประโยชน์ของงานวิจัยที่จะนำไปศึกษาและปฏิบัติจริงได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป

ควรศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ในแง่มุมอื่น ๆ นอกเหนือจากในส่วนของผู้บริหาร เช่น มุมมองของชุมชนต่อสถานศึกษา และควรทำการออกแบบเครื่องมือที่มีความหลากหลายเพื่อรองรับ สนับสนุน หรือคัดค้านผลการวิจัยที่ศึกษาจากเครื่องมือเพียงชนิดใดชนิดหนึ่ง เพราะหากต้องการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์จริงการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ